

Meridiana

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 10

Barcelona, 18 de març del 1938

Preu: 50 cèntims

PANORAMA DE
LA SETMANA

L'ANEXIO D'AUSTRIA I LA SITUACIÓ D'EUROPA

Austria, la petita Austria, ha estat víctima de la follia temible de Hitler. El cop era previst, malgrat les negociacions diplomàtiques d'aquests darrers dies, i l'oposició de Mussolini, manifestada reiteradament.

En l'acció de domini europeu iniciada

ha anexionat Austria i, malgrat tractar-se d'un fet consumat, les grans potències europees es limiten a protestar per via diplomàtica, com si l'exemple d'Espanya — el trágic exemple d'Espanya — no parlés amb més eloqüència que tota la diplomàcia mundial.

Ara bé: en el cas concret d'Austria, quan Hitler imposà a Schuschnigg la formació d'un Govern amb la participació del nazi Seiss Inquart, traïdor a la seva pàtria, quedava determinada la sort del país. Hitler havia dictaminat l'anexió d'Austria, preparant el terreny de manera que no pogués sorgir la més mínima reacció a l'hora de consumar el fet. I així ha estat, degut a la passivitat d'Anglaterra i de França, que creien poder desfer l'eix Roma-Berlin a base d'unes converses que nasqueren fracassades.

Quan Mr. Eden dimití, segur del que havia de succeir si no s'imposava la política europea de fets contra fets, Anglaterra tenia l'obligació de canviar el rumb de la nau en la qual navegaven els destins de l'Europa central i, possiblement, de tot Europa, el timó de la qual està a les seves mans. No ho féu per por o per l'afany d'atraure Itàlia a una acció conjunta amb França i la pròpia Anglaterra. Chamberlain ha cregut que la situació actual d'Europa, amb l'impuls abasagador dels Estats totalitaris, podia tractar-se com un afer comercial i esperar que Hitler i Mussolini es veiessin obligats a recórrer al capital britànic per a imposar-los la voluntat de Londres i de París.

Però Chamberlain s'ha equivocat. Roma i Berlín arriben a Londres i a París per camins de violència i emparant-se en fets consumats, que cal reconèixer com a tals per a iniciar unes negociacions en les quals ocupen lloc preeminent els fets d'Espanya. I d'aquesta manera cauen a la ratlla, en lloc dels dictadors, per a caçar els quals havia estat parada, els mateixos caçadors.

Davant d'aquests fets, la reacció de les democràcies es produeix, potser amb excessiva lentitud. França i Anglaterra es preparen a retornar cop per cop, o sigui emprar els mètodes que els mateixos dictadors ens oferei-

ren: respondre les violències amb violències i parar les provocacions amb l'efectivització d'un pla de campanya en favor de la restauració de la força invencible de les democràcies que tingui com a base els fets i la força dels fets.

El panorama general d'Europa està, avui, pendent de la tragèdia espanyola i de l'anexió austriaca. L'un i l'altre són motius de reflexió per a qui no pretengui, en nom de la democràcia, posar-se al servei del feixisme. Si Chamberlain vol, realment, parar la ruta ascendent de l'eix Roma-Berlin, no té altre camí que el de destruir els fermentos feixistes de l'Espanya heroica que lluita i que es sacrifica — amb el més gran dels sacrificis, que és el de la sang — per la pau d'Europa i per la llibertat de les petites nacionalitats europees, amenaçades de mort després del drama íntim que ens ofereix el cas d'Austria.

La preocupació de destruir les possibilitats combatives de l'eix Roma-Berlin ha de passar a segon terme. És molt possible que, sense alimentar-ho massa, sense tirar massa llenya al foc, i deixant que els fets es succeixin en el si de la comunitat Hitler-Mussolini, la ruptura de l'eix es produeixi a conseqüència dels fets d'Austria; però això queda, actualment, a segon pla, puix que, per damunt de tot, hi ha l'interès general — que ha d'ésser interès particularíssim per a les democràcies — que la qüestió espanyola no hagi de discutir-se, després, com un altre fet consumat. Aleshores sí que França i Anglaterra haurien caigut definitivament a la ratlla. Malgrat la tardana reacció britànica i malgrat la reacció francesa que representa la constitució del nou Gabinet.

Mentre Hitler proclamava l'Anschluss i es declarava Cap de les forces armades austriacques, a França es produïa la crisi ministerial que ha estat solucionada amb un segon Govern Blum.

Blum, en atenció a les circumstàncies actuals — difícils per a Europa i directament amenaçadores per a Txecoslovàquia —, intentava formar un Govern nacional. No ha estat possi-

ble aquesta solució, però el que ha constituït a base del Front Popular ha d'ésser una garantia del redreçament col·lectiu de les democràcies.

Avui, després dels esdeveniments importantíssims que han trasbalsat l'Europa central i dels quals ningú no

L'INTERMEDIARI QUE EMPRA HITLER, SEISS-INQUART

pot al·legar ignorància, Blum no pot oblidar l'experiència del seu primer Govern. De l'any 1936 ençà han passat moltes coses i substancials en la vida política d'Europa. No hem d'enumerar-les, perquè les que han passat, estan en la consciència de tots i de tots reclamen un esforç que permeti de parar l'envestida de l'eix Roma-Berlin, la continua provocació del qual deixa en molt mal lloc el prestigi de França i d'Anglaterra.

En les presents circumstàncies, la formació del segon Govern Blum, té dues significacions essencials: o que França ha volgut donar una sensació de fermesa de cara a l'exterior, resol la crisi per a provocar-la més tard, o que la veïna nació s'ha adonat del que es juga a Espanya i s'ha decidit a emprendre una política seriosa de fermesa i de viva reacció patriòtica que posi fre a les contínues violacions de l'eix Roma-Berlin.

La permanència de Paul Boncour al ministeri d'Afers Estrangers, sembla ésser una garantia d'aquest darrer propòsit, el qual no han de passar gaires dies per a veure'l confirmat.

En tot cas, sembla afirmar aquest mateix propòsit, la declaració feta per Chamberlain a la Cambra dels Comuns, i segons la qual Anglaterra no podia donar altra resposta a la violació d'Austria — fet consumat que encara pot provocar serioses reaccions diplomàtiques — que retornar de nou al respecte a la llei i a la Societat de Nacions i els seus principis. Si més no, aquesta afirmació permet esperar una reacció efectiva de les democràcies, en benefici de la pau d'Europa.

Sigui com sigui, però, la realitat present diu clarament al món: Austria ha perdut tota possibilitat de redreçament nacional, en caure en mans de Hitler; però l'ambició italiana — l'ambició de Mussolini — deixa oberta l'única porta que podria permetre l'acces de les democràcies a la terra envaïda. Això, però, és un simple fet anecdòtic que cal deixar que realitzi el temps. Avui, ara, en aquests moments apressants, el fet essencial, l'acció en curs de l'eix Roma-Berlin, és la d'Espanya. Deixaran, França i Anglaterra, que el que ara és una simple amenaça, sigui, demà, una tràgica realitat?

Espanya s'hi juga el present. Anglaterra i França s'hi juguen el futur. Elles tenen la paraula. Nosaltres, de moment, lluitem amb tot el braó de la nostra fortitud i de les nostres conviccions, per tal d'evitar que Espanya pugui ésser tractada com Abissínia i com Austria!

Manuel VALLDEPERES

CAP DE SETMANA

DAVANT

L'ESpanya NOVA

Els escriptors catalans de la meua generació hem viscut, hem pensat i hem escrit d'esquena a Espanya. El fet és incontrovertible. La nostra primera joventut — aquella hora greu i confusa de la vocació — coincidí amb els anys sòrdids de la dictadura de Primo de Rivera. I aquell fet polític i social aguditzà en nosaltres el natural desinterès vers les coses d'un Estat, enemic secular del nostre país i de la nostra cultura.

A despit de la nostra educació espanyola, a despit de l'Escola i la Universitat, on ens familiaritzaren amb els clàssics castellans; malgrat que les nostres lectures primeres i, en alguns casos, els nostres primers assaigs literaris foren en la llengua germana, un impuls poderós de reacció, una força atàvica, invencible, ens allunyava de l'horda grassa i exuberant de la literatura espanyola, mentre ens menava i ens mantenia a la feixa exigua i ardua de les lletres nacionals.

Doncs bé; per la meua banda, crec que ha arribat l'hora d'una confessió pública. Sense rubor, declaro que aquella actitud extrema i rotunda de desalenció envers el riquíssim fenomen de la cultura espanyola, implicava una confusió i una injustícia patètica. Confoníem Espanya — aquesta entitat múltiple i fecunda, aquesta mare inexhaurible i sovint pròdiga fins a la follia — amb la seva ombra sinistra, negra i llefiscosa; confoníem el poble espanyol amb la tribu desnacionalitzada que l'ha governada anys i segles.

Nosaltres hem estat sempre — i som encara — antimilitaristes; nosaltres hem estat tothora enemics de la pederàsteria i de la mala retòrica; abans i ara, hem estat i som detractors del dandisme, dels privilegis de casta o de sang i de les magistratures exercides fàl·sament amb aires de colonitzadors. I tanmateix, hem hagut de veure i sofrir durant anys inacabables, a la caserna i a les aules, als salons i als tribunals, i en els anomenats temples de Déu, com aquests mals, aquests vicis, eren practicats i exhibits entre nosaltres mateixos que virtutis insignes per gent de parla castellana.

Però adonada la República, prelu di de la transformació radical de la vida peninsular, i amb ella, el reconeixement de la nostra autonomia política, que implicava l'acceptació de la nostra personalitat espiritual, de la cultura catalana. I l'actitud canvià de seguida. Poguérem adoptar, aleshores, una posició de cordialitat, perquè havia estat fet a l'altra banda un doble moviment d'intel·ligència i de justícia. Car sense un fons d'intel·ligència i de justícia, l'amor entre els homes com entre els pobles sempre serà passatger i estèril.

I esclatà la guerra civil. Aquesta experiència cruenta i dolorosa — i tanmateix riquíssima de futur — que ha fet muntar a la superfície l'Espanya que dormia, o sofria, encadenada i sòpita, davall una estructura polític-social artificiosa que afeixugava la carn viva del poble. I amb la guerra ha arribat l'hora suprema de la nostra vida; l'hora d'adonar-nos que abans de catalans som treballadors del pensament lliure, que abans de treballadors intel·lectuals som homes. I com tothom que té ulls a la cara, hem vist que en aquesta lluita aferrissada, no defensem tan sols la terra, la sobirania i l'honor nacionals, sinó el dret de sentir, de pensar i de viure com a homes lliures.

I ha estat amb una joia immensa — enmig de la sang i les llàgrimes d'aquest temps lamentable — que hem sortit del nostre nacionalisme estricte — mesura feble i insuficient per als nostres sentiments d'ara — tot allargant els braços als nostres germans de les altres terres hispàniques, els quals, fent-nos honor, han esdevingut hostes de Catalunya i han acceptat sense reserves la nostra solidaritat activa.

Els combatents de reraguarda no podem oblidar que, al front, espanyols i catalans lluiten, colze contra colze, per una causa mateixa.

Joan OLIVER

L'EX-CANCELLER SCHUSCHNIGG

da conjuntament per Roma i Berlín, hi havia una petita divergència: la possessió d'Austria. De tal manera, que la nació vaticanista, reaccionària i feixitzant de Schuschnigg, continuadora de la política d'anihilament esquerrista de Dollfuss, signà la seva pena de mort en decantar-se obertament cap Itàlia, de la qual era protegida.

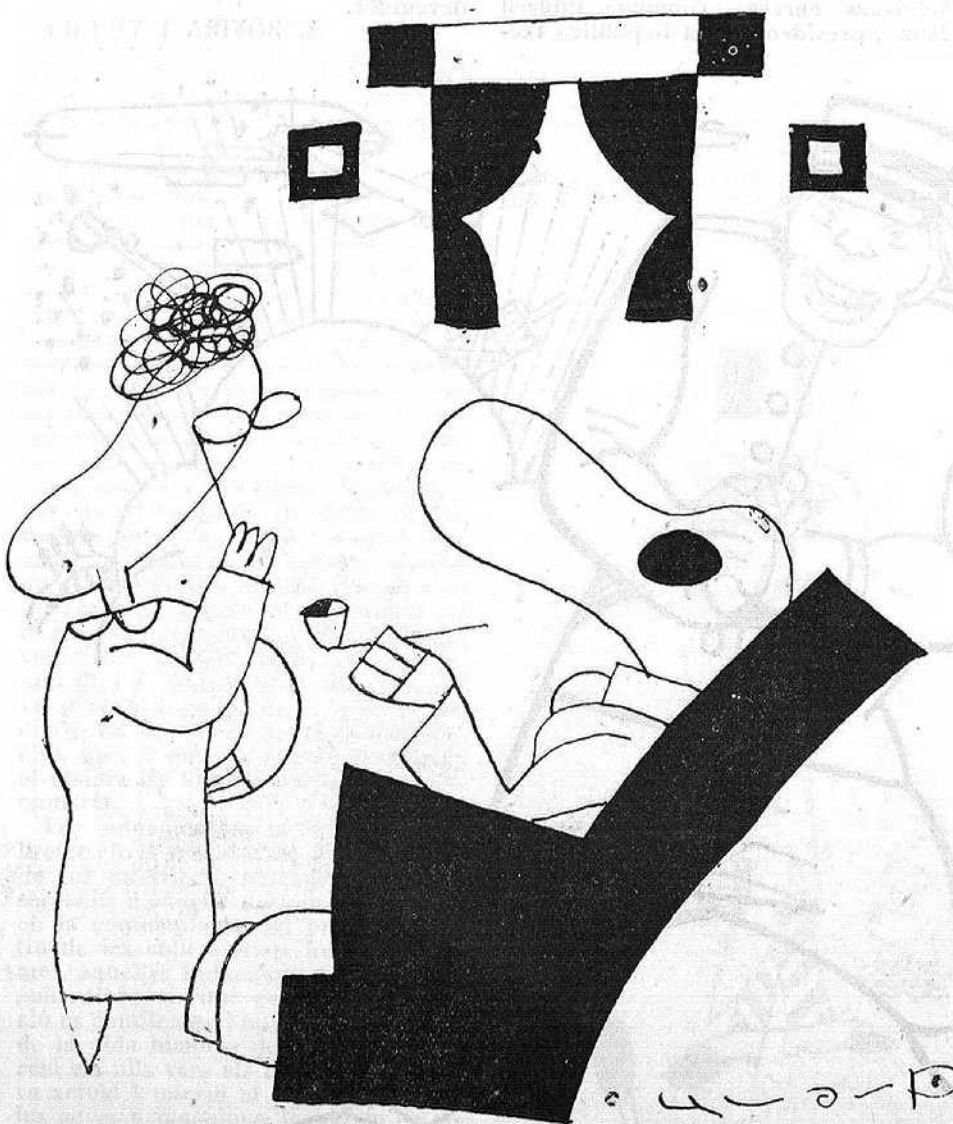
Hitler i Mussolini, Itàlia i Alemanya, creen l'eix Roma-Berlin per tal de dominar Europa i inicien la seva obra criminal a Abissínia, que continuen, després, a Espanya, posant-se al servei de Franco o, potser millor, posant Franco al seu servei. Mentrestant, però, Itàlia festeja massa obertament Austria, i Hitler, que es troba obligat pel programa nacional-socialista a reconstruir l'Imperi germànic, es posa a l'aguait: Austria serà alemanya, malgrat els acords de neutralització que hi ha entre Hitler i Mussolini.

Austria, protegida per Itàlia i impulsada per aquesta, creu en la possibilitat de mantenir la seva independència, ajudada per Mussolini; però davant el fet consumat, Itàlia calla i deixa el canceller Schuschnigg amb el plebiscit plantejat, que per a Hitler és una provocació. I en nom d'aquesta provocació, que deixa Schuschnigg en situació difícil davant el món, Alemanya perpetra l'anexió de manera oficial i sense que es produeixi cap mena de reacció per part de les potències democràtiques.

El cert és, en el cas de l'anexió austriaca, que les democràcies de l'Europa central es trobaven deslligades completament d'Austria, degut a la seva condició vaticanista, antidemocràtica, essencialment feixista, que l'obligà a posar-se als peus dels dictadors totalitaris. Si el fet de la invasió d'Austria no significués altra cosa que la pèrdua de les llibertats d'Austria, ben poca cosa ens obligaria a reaccionar, entenent que el fet consumat hauria estat un fet consentit; però darrera de l'anexió austriaca hi ha una provocació a Europa i, més concretament, a les democràcies europees, que no pot passar sense una resposta adequada.

I què fan, situades ja en aquest cas, França i Anglaterra? Com reaccionen? Altra vegada les vacil·lacions, les converses diplomàtiques i el tradicional deixar fer. Aquesta política suïcida que ens ha portat a la caòtica situació d'avui, en què el desig de conjurar la guerra costi el que costi, deixa pas a la política dels dictadors que consisteix a contrarestar les paraules amb els fets.

Itàlia portà a terme la invasió d'Abissínia i les protestes sorgiren quan el fet ja era consumat. Ara Alemanya

IMPRESSIO A LONDRES, PER GUASP

— Ja has vist a Viena el pa que s'hi dona!

L'ENTENTE BALCANICA

Passarem avui revista als resultats de la Conferència de l'Entente balcànica, celebrada a Ankara, la moderna capital de Turquia, durant els dies 25, 26 i 27 de febrer.

Constitueixen l'Entente balcànica: Turquia, Romania, Grècia i Iugoslàvia. La nova Turquia és filla d'aquell moviment, regenerador, democràtic i nacionalista, que va culminar en l'Assemblea constituent que el 20 de gener de l'any 1921 va votar la nova constitució, atribuïnt tot el poder al poble. En el primer de novembre de l'any 1922 l'Assemblea va abolir la monarquia, i en el 2 de març del 1924, el Califat, i amb ell, el poder espiritual de l'Església otomana. Mustafa Kemal Paixà, caràcter extraordinari que presidia l'Assemblea, començava també l'exèrcit que va derrotar els grecs l'any 1922, els va foragitar de Smirna i es convertí, en poc temps, en l'àrbitre dels destins del vell Imperi, el qual, per la constitució d'octubre del 1925 es transformà en República de tipus ultramodern. Un codi civil semblant al de Suïssa, unes lleis penals copiades de la Itàlia liberal i culta, i un codi econòmic extret de la gloriosa Alemanya de Weimar, han donat a Turquia una fesomia tan distinta de la que tenia en començar el segle XX, que, avui, són molts els esperits enyorancats que giren els ulls vers l'Anatòlia, i reclamen per les potències de primera línia una figura completa i brillant com la del inconfundible i incomparable Atatürk.

Cal reconèixer, però, que Turquia gaudeix d'una dictadura. La frueix també Romania amb el seu rei Carol, que va abdicar l'últim dia de l'any 1925 i va fer la seva reaparició el 30 de juny del 1930, restituint-se al tron. L'única diferència és que tot el que ha anat guanyant Turquia en llibertat, en drets i en modernitat, Romania ho ha anat perdent sota la fèrula d'aquest rei d'opereta, que el dia 27 de febrer promulgava la nova constitució, votada per 4.297.581 electors, que, contra la valentia de 5.483, renunciaven les llibertats cíviques i la sobirania popular. Registrem, de passada, els esdeveniments que han fet de bressol a la nova constitució dictatorial: 20 de desembre, eleccions generals i derrota del govern; 28 de desembre, formació del ministeri feixista de Goga; 18 de gener, dissolució del Parlament; 10 de febrer, dimissió de Goga i constitució del gabinet presidit pel patriarca Miron Christea; 21 de febrer, publicació del text de la nova constitució, preparat en sis dies, i el 24, plebiscit general, amb el resultat conegut. Tot un poema, un record de velocitat, i un poble obliterat i vençut.

Grècia és un altres «cas». Des de l'abdicació del rei Constantí, el 27 de setembre de l'any 1922, fins a la proclamació de la República, el 25 de març del 1925, els plebiscits i els canvis estaven a l'ordre del dia, i donaven els resultats més contradictoris. Jordi II, destronat el 17 de desembre de l'any 1923, vivia ignorat i pobre a Londres, quan el 10 de setembre del 1935 el President de la República dimiteix el càrrec, i el 10 de l'octubre venint, Condylis assalta el poder, dissol l'Assemblea Nacional i convoca un altre plebiscit, que dona per resultat la restitució de Jordi II al tron de Grècia el dia 23 de novembre del 1935. Les promeses d'aquest rei, de sostenir el règim democràtic i representatiu, cristallitzen en la dictadura militar proclamada el 5 d'agost de l'any 1936 i que avui, encara, manté el poble grec sota el seu jou.

Iugoslàvia fou la que va iniciar l'etapa dels reis dictadors. Alexandre, l'unitarista, el 6 de gener del 1929, va suspendre la Skupstchina, i, ensem, la constitució, i es va declarar únic governant i únic legislador. Per decret del 3 d'octubre d'aquell any va desaparèixer el Reialme dels Servis, Croates i Eslovens, i va néixer Iugoslàvia, desconeixent l'autonomia i la personalitat dels antics pobles. El 3 de setembre de l'any 1931 va donar per finalitzada la seva dictadura personal, promulgant una nova constitució que ni es va prendre la molestia de sotmetre a plebiscit. Alexandre fou assassinat el dia 9 d'octubre del 1934, a Marseilla, amb la complicitat dels feixistes italians, i avui, el president del Consell de Ministres iugoslau, el funest Stoyadinovitch, retribueix aquella gràcia col·laboració feixista reconeixent la conquesta d'Abissínia i fent de comissionista de Mussolini en les deliberacions de l'Entente balcànica.

No és cap secret que Turquia no es vol singularitzar, perquè té comptes pendents amb França i la Gran Bretanya, ferides que aquests Estats saben tractar amb alguna delicadesa i que, possiblement, arribaran a pellar-se, Itàlia, però, no va voler prendre part a la Conferència de Montreux, del juliol de l'any 1936, per a la fortificació dels Dardanel·ls, ni ha volgut ratificar la convenció, malgrat les invitacions que li ha fet Turquia. Itàlia reté les catòrzes illes del mar Egeu i del Dodecanes, que va prendre a Turquia l'any 1912, quan va apoderar-se de la Tripolitània i la Cirenaica, i, per bé que el problema interessa més a Grècia i és aquesta nació la que reivindica la sobirania de les illes, Turquia sap que Itàlia és un mal veí i que té l'illa de Rhodes ben fortificada. Ni Turquia, ni Grècia, ni Iugoslàvia, tenen motius per a entènnir-se davant de les espatxadades feixistes. Què cerquen, doncs, amb

el reconeixement de la conquesta d'Abissínia?

Probablement el mateix que Holanda i el mateix que Bèlgica — Bèlgica! —, que està a punt de cometre aquesta felonía, amb l'aprovació de la majoria del Partit Obrer: servir els designis del capitalisme internacional i preparar el cop final de la Gran Bretanya i França. Evitar la guerra? No. Passar la llama a totes les protuberàncies socialistes i isolar la U. R. S. S. Ho hem dit més d'una vegada i ens cal repetir-ho: la trama és vella, i si la U. R. S. S. no tingués bons diplomàtics, els capitalistes europeus haurien fet ja molt de camí. Per això les potències balcàniques treuen la cara, i per això, actes i resolucions com les de l'Entente, no promouen sorpresa ni aldarull. Però es va dibuixant el perill de la fosca confabulació que la sagacitat soviètica, i la decisió i heroisme del poble espanyol, han fet avortar, i que fins porten aparences de saldar amb benefici. Qui sap si, amb tot i haver reconegut el gran Imperi feixista, els pobles de l'Entente balcànica es trobaran luitant, abans de gaire, al costat nostre?

M. SERRA I MORET

Lluís Capdevila

amb el seu gest l'honor del republicanisme català; d'homes que deixaven la ciutat, la llar, la mare, l'esposa, els fills, que ho deixaven tot per anar a defensar amb les armes a la mà la llibertat i la dignitat d'un poble que preferia morir lliure que no pas viure esclau.

En un vagó de segona, l'únic vagó de segona — destinat a l'oficialitat però compartit democràticament amb els

La nit del 8 de setembre del 1936, sortien de Barcelona les columnes «Macià-Companys» Les columnes «Macià-Companys» eren integrades per un estol d'homes — d'homes de divuit a cinquanta anys — que, segons la bella i justa frase del meu amic Angel S a m b l a n c a t, salvaven

soldats — viatjaven els caps de l'expedició: Jesús Pérez Salas, Jaume Monclús, Jaume Garcia, Jaume Bosch, Molino. Entre ells hi anàvem tres homes civils: Artemi Aguadé, ànima de les columnes; Joan Moles, comissari civil, i jo, que hi anava en qualitat de comissari de Premsa.

Perduts Pérez Salas, Monclús, Garcia, Bosch — ja els tornarem a trobar! — la col·laboració amb Moles i, per tant, l'amistat, s'havia d'accentuar.

Joan Moles, físicament, és un home alt, magre. Fa l'efecte, a primer cop d'ull, d'ésser un xic aspre, un xic sorrut, un xic esquerp. Res, però, més lluny de la realitat que això. Joan Moles és tot el contrari: un home obert, franc, simpàticíssim, bon conversador, bon amic, bon treballador. Si no hagués estat així, si no hagués reunit aquestes condicions, aquestes virtuts, les columnes no haurien donat l'exemple de disciplina que han donat.

Tot això ve a tomb perquè, com hom ha fet en altres fronts, jo he volgut que els nostres soldats tinguessin el seu teatre de campanya. En pobles i ciutats de la segona línia hi havia, de tant en tant, espectacle de cinema i de varietats: films cursis i ensucrats, odio-

sament burgesos, i cupletistes que explotaven la més vil pornografia. Alguna vegada s'arribava a una Companyia i representava alguna sarsuela, algun melodrama de la més infima qualitat.

Llegint un drama de Joan Merli, — *Fang a les ales*, obra d'un autèntic contingut revolucionari que no comencem com no ha estat representada en els escenaris barcelonins — vaig pensar en el Teatre de Campanya. Ja que en el teatre de la ciutat — que seguia, com si no hagués passat res, arrapat a la tònica burgesa de sempre — no es representava aquesta bona obra de Joan Merli, nosaltres la representaríem a les trinxeres. I me'n vaig anar, creient haver fet un gran descobriment, a exposar el cas a Joan Moles.

Joan Moles m'escoltà, somrigué, tragué d'un calaix una carpeta.

I digué:

— Jo també hi havia pensat. Miren... I obri la carpeta i m'ensenyà plànols d'un escenari desmuntable, projectes de decorats, llistes d'obres ja escrites, indicacions de temes per a obres que s'haurien d'escriure, etc.

— Lastimosament — segueix dient — no hi ha gaire material. Els nostres autors es veu que no senten la revolució ni la guerra, car segueixen fent el sainet de sempre, la comèdia blanca de sempre, el drama purament anecdòtic de sempre. Confio, però, que no tots els autors catalans han de creure que no ha passat res i alguns d'ells sabran posar-se a lo.

«Teatre revolucionari» no vol pas dir, precisament, aquell teatre mitjà i deplorable a base de capellans dolents que roben herències de les vídues beneïtes i burgesos que s'entenen amb la mecanògrafa i li fan una

JOAN MOLES

criatura, etc., etc. «Teatre revolucionari» és *Donago Tonka*, de Jules Romain, i *Topaze*, de Marcel Pagnol. Teatre revolucionari és inquietud, lluita, nova intel·ligència, nova moral. Vós em parleu d'una obra de Joan Merli, que no conec. Va bé. Ací en tinc tres més: *La carter* i *L'epidèmia*, d'Octave Mirbeau, i un diàleg entre Napoleó i Mussolini, de Michael Gold, molt original, molt interessant. El que aniria bé, però, és que els mateixos soldats, que han d'ésser els intèrprets del nostre teatre, en fossin també els autors. Com ells no són professionals de la literatura fària bonic, seria curiós saber, a través de la seva obra, com veuen i senten la guerra. No us sembla?

Un gest afirmatiu. Una pausa. Una cigarreta. Moles. Jo, una pipa. I segueix el bon Comissari del dotze Cos: — Cal un teatre molt especial, molt característic i que res no tingui a veure amb el teatre entre quatre parets i llum artificial. Cal un teatre aspre, nerviós, que vagi del grotesc més gruixut al patètic màxim. Cal un teatre en llibertat. Crec que farem un bon servei creant aquest teatre a les trinxeres. La moral del nostre soldat és exemplar, admirable. Hem, però, de procurar reforçar aquesta moral. Hem de tenir cura, àdhuc en guerra, de quelcom més que del fusell i les municions. El nostre soldat, en l'ordre material i en l'espiritual, és molt superior al soldat rebel. El nostre cobra deu pessetes i l'altre dos rals; va més ben vestit, més ben menjat, és tractat amb respecte i afecte, té biblioteques i escoles de campanya al seu servei. Des d'ara tindrà, a més a més, teatre. Així l'allunyem del film carrincló i de la pornografia tant del gust del camp facciós. Al feixisme no tan sols hem de combatre amb el fusell: l'hem de combatre amb el llibre, amb el teatre. Ells criden «*Muera la inteligencia*». Nosaltres organitzem un servei de biblioteques al front. Ells tenen un exèrcit de mercenaris. Nosaltres tenim un exèrcit d'homes. Ningú no podrà negar que la diferència és ben notable.

Lluís CAPDEVILA

TXECOSLOVAQUIA I CATALUNYA

L'hostilitat alemanya, sota la qual ha viscut durant segles el poble txec, és avui més forta que mai. La nació que, de mil anys ençà, detura l'avanç germànic vers al sud-est d'Europa, es dreça novament. Recobrada la llibertat nacional que va perdre en el segle XVII, eixamplades les seves fronteres històriques, constituïda en lliure República democràtica, la nació txeca és el màxim obstacle per als plans de l'Alemanya nazi.

La geografia, la història, la raça i la llengua fan sentir, en el centre d'Europa, llur influència inesquivable. Cap abstracció doctrinal, cap teoria internacionalista no ha pogut, no pot ni podrà esborrar la realitat d'una nació petita pel seu territori i pel nombre dels seus habitants, però gran pel coratge, per la seva voluntat i per la seva cultura.

Heus ací el miracle de l'ànima nacional. Un poble de 7 milions d'habitants, que és el nucli d'un Estat de 15 milions, no solament ha creat la República més democràtica del món, sinó que constitueix en aquests moments l'aturador més directe de l'Alemanya del III Reich, poderosa, ambiciosa i agressiva.

Aquest poble materialment petit, aquesta vella nació que ha obtingut novament la categoria d'Estat, mereix l'atenció, la simpatia, la lloança i l'ajut de tots els pobles lliures i de tots els homes dignes.

El poble català, que té una gran analogia de mentalitat, d'evolució, d'estructura i d'ideal amb el poble txec, segueix amb un interès cordial i profund el descabellament de la situació en el centre d'Europa. Tot donant el seu esforç i la sang de la seva joventut per la victòria damunt el feixisme que ha desencadenat la guerra a la Península, Catalunya adreça la mirada i estén els braços a Txecoslovàquia, que ha sofert la tragèdia de l'opressió i corre el perill de sofrir-la altra vegada.

Els nostres estudis sobre els pro-

blemes nacionals d'Europa ens van mostrar ben aviat que els dos pobles europeus més semblants són Txecoslovàquia i Catalunya. Tot historiant els moviments de Polònia, d'Irlanda, d'Hongria i dels pobles balcànics, remarcàvem les gran diferències que els separen del nostre poble. A despit de l'admiració nostra per la puixança del sentiment de la pàtria en els polonesos i els irlandesos, ens donàvem que llurs tendències divergien molt de les nostres. En altres casos, com el de Finlàndia, ens trobàvem més a prop de les direccions ideals d'aquell poble nòrdic, però experimentàvem, davant del seu cas, una sensació de doble llunyania geogràfica i espiritual. De la gran guerra ençà, els canvis de la política finlandesa han justificat aquella sensació de distància que ens produïa el país dels mil llacs.

La germanor espiritual dels txecs i els catalans ve de lluny. Històricament hem tingut sovint uns mateixos enemics. Hi ha un detall històric poc conegut que té prou significació per a ésser posat de relleu. És el següent: aquell Ferran el d'Antequera que, usurpant la corona catalano-aragonesa a Jaume d'Urgell, va iniciar el camí de la decadència i de la submissió de Catalunya, era un enemic dels txecs i de llur heroi nacional Joan Hus, que lluitaren, a principis del segle XV, per la llibertat de la consciència humana i per la independència de la nació. Existeix, en efecte, una carta de Ferran I a l'emperador d'Alemanya Segimon, en temps del famós concili de Constança, en la qual el primer comte-rei de la dinastia castellana parla de Joan Hus amb mots d'odi i atia l'emperador perquè procedeixi implacablement contra el màrtir txec, que va ésser condemnat a la foguera.

A aquest antic record històric, podem ajuntar, com a prova de la germanor txeco-catalana, un discurs que setmanes enrera pronuncià Eduard Benes, president de la República txe-

coslovaca. El tema del discurs al·ludit era el de la democràcia i l'individu. I tot allò que, referint-se al poble txec, va dir l'orador, resulta plenament aplicable al poble català.

La força de la democràcia txeca, va dir el President Benes, consisteix en el fet que és el resultat de la nostra vida tradicional i nacional, de la nostra estructura econòmica i social, de les condicions culturals del nostre medi. La veritable base de l'art de governar, segons Benes, consisteix a reconèixer les veritables tradicions del país, les seves condicions econòmiques i socials, les seves possibilitats de desenvolupament, i a bastir tot això damunt el terreny espiritual de la nació, per a deduir-ne la justa ideologia política i social fonamentada en la igualtat per a tots, ideologia que ha d'inspirar el programa de la nostra època i la perspectiva del progrés futur. Poble i Estat han de realitzar aquest programa raonablement i metòdicament, amb voluntat i sense defallències.

Tal és la concepció política de la democràcia txeca, basada sobre un principi filosòfic i moral. El subjecte de la nostra vida política, va afirmar Benes, és l'home, l'individu dins tota la seva humanitat, i no el partit, ni la classe, ni la col·lectivitat solament. No admet la primacia de la col·lectivitat sobre l'individu. «Per aquesta raó — va declarar — sóc adversari de tota mena de totalitarisme en la vida social, econòmica i política».

Tradició de democràcia, voluntat d'homes lliures, esperit de llibertat... Així pot ésser definida la nació txeca. I així pot ésser definida igualment la nació catalana. Dues nacions diferents, dues races diferents, dues llengües diferents, dues situacions geogràfiques diferents. Però dues ànimes germanes, amb els mateixos sentiments humans, els mateixos dolors en el passat, les mateixes angoixes en el present i les mateixes esperances en l'esdevenidor.

A. ROVIRA I VIRGILI

EL JAPO. — Europa està madura: em donarà la feina feta.

Aquest número
ha passat per
la censura

PER LA NOSTRA DEFENSA

En el plet que tenim plantejat davant el món i contra un enemic, hem de tenir present que hi concorren els mateixos fets i circumstàncies que en una causa criminal. Sols hi ha una diferència, i és que, en el nostre cas, l'agredit s'ha de defensar, en lloc de limitar-se a acusar.

Hem de considerar que val més, per a vèncer, el criteri moral, els fets i la vida dels qui menen la causa i d'aquells a favor de qui es mena, que no pas tota altra cosa. I que cal que els jutges — en el nostre cas, les grans potències — aprovin la nostra actuació, alhora que desaprovin la dels nostres adversaris, obtenint, amb això, que la voluntat d'aquells davant qui hom actua, es derivi francament i favorablement envers els que fan la defensa i d'allò mateix que es defensa.

Cal donar mostra, al costat de la fortaleza invencible dels nostres mitjans combatius, de la millor noblesa; així com també cal demostrar que no sols governem en els fronts de combat, sinó també a les ciutats i als pobles.

Desgraciadament, no som en el temps en què l'oratori pugui empenyer l'ànim dels jutges, de guisa que ens estimin, o ens oïdin, o ens desitgin pitjor mal, o ens vulguin salvar. És quasi solament els fets d'armes que poden modificar els sentiments dels que, als fons tenen a les seves mans la resolució d'aquest tràgic problema nostre.

En els raonaments, escrits i orals, que es fan en defensa nostra, es posa, en primer pla, el fet que, si els jutges, orbes al Dret, cometessin injustícia, a no tardar la seva resolució injusta recauria en ells mateixos; car, ben clar és que aquells que ahir i avui han comès el delictu d'agredir-nos, demà agrediran els mateixos jutges.

Aquests dies, el món — Anglaterra, França, Estats Units... — ha posat les veles de cara a la banda on el vent fa el buf més favorable al nostre Dret. Bé és veritat que a casa nostra hem tret, en gran part, els impediments que en els primers temps de guerra i de revolució havíem posat i que obstinaven el lliure pas dels bons vents. La nostra actuació d'endegament de les coses i dels problemes ha fet molt a favor de la causa que defensem.

Ens hem de doldre, tenint en compte el bé públic, del sentit particularista, que en certes hores del temps que hem viscut, han tingut uns sectors d'opinió, això ha provocat — no es pot dubtar —, un dels motius que els jutges — fixem-nos bé que no diem mai justícia — han aprofitat el compliment d'un deure i és que a ells els interessava no pas afavorir un sector d'opinió d'un poble agredit, sinó tot aquest poble agredit.

Hem de maldar a fer veure que en la cosa que defensem hi ha gran honorament i utilitat, no sols per a nosaltres mateixos i la cosa defensada, sinó també per al món sencer, llevat dels qui actuen com a éssers no humans.

Hem de pensar que els jutges són homes com nosaltres i que els és molt més bo esperar, per a fer-los obrar en justícia, el mal que a ells els pugui pervenir que no pas la raó que nosaltres poguem posar.

No hem de tèmear, car no s'ha de recórrer a exagerar els fets que ens succeeixen, perquè són de tal greuges, que tota exageració fora minvar la seva importància. Els que han vingut a recórrer la nostra terra en aquest temps, s'han convençut molt més de la raó que és amb nosaltres per allò que han vist que no pas pels discursos que hagin pogut sentir.

Nosaltres no podem permetre que l'estranger ignori res d'allò que ens ha succeït en aquest temps; car si l'estranger és home raonable, donarà molt més valor a l'esforç que hem fet per a redreçar-nos i reorganitzar les coses que la traïció d'unes i la incompetència d'altres va desballestar.

Tenim el plet sobre la taula, però a cada moment podem usar del dret d'aportar noves proves. La millor prova a aportar és l'endegament de les coses i el retorn a la normalitat de les coses que han pogut sortir-ne.

Si volem que el món respecti el nostre dret, bé cal que a casa nostra el respectem també. Si així ho fem — i els nostres governants procuren fer-ho aportant bones proves a la nostra defensa.

Això és tot, i per la causa que a tots ens pertoca, bé cal esforçar-nos a millorar la defensa del plet que tenim incoat.

Marc-Aureli VILA

RECOBRAMENT

Dies enrera parlàrem del desvetllar que experimenten els pobles hispànics d'ençà de la proclamació de la República, el 1931. El marasme i el conformisme als quals es trobaven sotmesos, per voluntat astuta dels poderosos, varen ésser trencats a causa del procedir abusiu d'aquells privilegiats. Les nafres obertes en la carn viva del poble, conduïren a una reacció. Sorgí el bell esclat cívic que portà la República; es registrà el desvetllament polític que convertí en ciutadans els qui no eren sinó sotmesos. S'havia donat el primer pas. La ruta a seguir era, encara, molt llarga, i l'avanç no podia fer-se amb facilitat. La guerra actual provocada per les dretes feixistes i els militars, ha permès fer progressos en el camí començat. Els ciutadans han esdevingut homes lliures — més o menys lliures —, i amb la llibertat han començat a retrobar-se.

El retrobament és lluny d'ésser complet. Un poble no es desvetlla sinó a través d'un llarg procés; cal que els ambients polític i social en els quals es desenvolupa, no presentin traves a les aspiracions de cadascú i garanteixin la igualtat, i cal també l'establiment d'una sòlida consciència de responsabilitat i de disciplina. Tota l'obra realitzada en el món, és fruit col·lectiu, i és indispensable que sigui la col·lectivitat qui regeixi els propis destins i disposi de la seva obra. Mentre no s'hagi forjat l'atmosfera propícia, no hi haurà un desvetllament total ni l'home serà prou lliure per a rendir segons les seves possibilitats.

A Espanya s'ha donat un altre pas important, però la ruta a seguir encara és llarga.

Malgrat això, poden endevinar-se possibilitats falagueres. L'experiència viscuda en els mesos transcorreguts d'ençà que començà la guerra, en els quals el poble s'ha incorporat a la política i ha tingut el control de la vida econòmica-social del país, ens fa palesat que, si bé hem vist moltes falles — procedents, principalment, d'aquells que es creien lliures perquè eren demagogs —, existien virtuts ignorades que permetran el dia de demà un destí venturós.

Gent que abans emmenava resignadament un treball obscur per al qual no es necessitava cap preparació, avui, de sobte, s'ha revelat capaç per a des-

enrotllar una feina vital i la realitza amb perfecte rendiment. Persones que duïen una vida miserable, sense aspiracions, gairebé animal, s'han interessat amb avidesa per les coses de l'esperit o per l'estudi i han mostrat que posseïen condicions gens menyspreables. Gran part del poble sent una necessitat vehement d'instruir-se, de comprendre, de fruitir d'allò que abans era patrimoni d'una minoria selecta. En molts aspectes, s'ha registrat un progrés degut tan sols a la intervenció amorosa d'aquells que abans n'estaven bandejats. Cal que ens fixem en el nou esperit de les escoles i universitats, o en l'esforç colpidor i exemplar del combatent que en sortir de l'horrible infern de la batalla, posa tota la seva atenció a aprendre de llegir i escriure, o en la creació d'institucions culturals, clubs de fàbrica, tribunes de conferenciant, etc., per part dels obrers més diversos amb la finalitat d'aferrar llur incorporació total a la vida ciutadana, o, encara, en el fet que el poble considera ja una cosa seva les obres d'art que adés mirava com a patrimoni exclusiu dels poderosos.

Els que abans utilitzaven el poble per als seus interessos i per a augmentar els guanys personals, tingueren bona cura a mantenir en la ignorància aquell poble esclavitzat. Avui, s'han posat al seu abast tots els medis instructius necessaris, ja que la capacitat és indispensable per a arribar al recobriment necessari i desitjat per tothom. La tasca ha començat a fruitar. Hi ha hagut ja descobriments magnífics i profitosos; els casos seran, si es vol, poc generals, però no pot oblidar-se que la ignorància d'adés era enorme — en molts llocs, pot dir-se, bestial — i que l'ambient tot just començava a dibuixar-se. Els pobles hispànics han revelat un dot de virtuts ben ric, i això és l'important. Per al dia que el desvetllament complet s'hagi realitzat, a mesura que es progressi en el camí a seguir per a la llibertat total, així que la responsabilitat i la disciplina siguin sentides com a consubstancials amb tota obra eficaç, aquelles virtuts que ara s'han descobert, permeten augurar un bon rendiment.

J. ROURE-TORENT

ADHESIONS SENYERES

Margarida Nelken

Mira, camarada, amb els intel·lectuals es peca, genera l'ament, de manca d'equanimitat: com es diu vulgarment, o fem curt o som excessivament generosos. O es desconfia d'ells en bloc o, en bloc també, es confia en tot quant vulguin dir els que no tenen ni obra ni conducta que avaluï les seves paraules. I així hi hagué qui s'entusiasmà en veure un Marañón, arribista de tots els arribismes, demanar un carnet sindical, i li concedí, amb el carnet, el passaport que havia de servir-li de patet de corsari per a piratejar pels mars tèrbols de l'emigració feixista. Així hi ha hagut tants i tants desenganys, per a l'evitació dels quals n'hi havia prou amb no deixar-se enganyar per les aparences, en contradicció flagrant amb els valors i «tombades d'americana» d'unes existències sobrament conegudes. No n'hi ha prou amb haver escrit millor o pitjor algun llibre; amb haver aconseguit, amb més o menys justícia, un guardó científic, per a ésser home, en la plena acceptació de responsabilitat, d'ètica, de decorum en la paraula.

Ara bé, el veritable intel·lectual sap més encara: sent que la intel·ligència sense arrels és solament dialectisme, joc vacu i passatger de l'esperit; que l'obra d'intel·ligència no pot ésser mai obra de capella o de torre de marfil, perquè necessita d'amplis horitzons per tal de perllongar-se i, en fi, que la cultura que no ha de servir d'etapa i de graó a l'obra general de la Cultura, és simple gaudi individual, i no complexa la seva missió fecunda, com no pot complir-la l'onanista. D'ací la naturalitat que podríem dir «apriorística» del Manifest dels Intel·lectuals reiterant llur fèrvida adhesió al Govern de la República. D'ací l'imperatiu categòric, per a un intel·lectual d'avui,

de sentir-se, abans que altra cosa, polític; dintre de la lluita, integrat a ella per totes les facultats receptores i creadores. D'ací, també, la significació política de cadascun dels gests d'adhesió o d'indiferència.

El Manifest dels Intel·lectuals espanyols haurà sorprès, segurament, a més d'un mig intel·lectual estranger. La papanateria, defecte nacional, amb la seva annexa la hipèrbole, ens portà a enlairar excessivament alguns vulgaritzadors, i a convertir aquells que portaven reflexos europeus a les nostres lletres en veritables creadors d'un esperit de cultura internacional. I així ens trobem amb la covardia — covardia, més encara davant una possible disminució d'ingressos que davant les bombes i privacions de la guerra — d'un Ortega i Gasset, gran estilista i bon vulgaritzador de filosofia, confós amb un filòsof, o que la traïdoria d'un Marañón pogueren fer creure, en certes esferes de més enllà del Pireneu, que la nostra intel·lectualitat no volia res amb els «rojos». I les protestes a favor de la veritable Espanya i del seu legítim Govern, i les declaracions d'aquells que, a París, a Londres o a Buenos Aires, asseguraven que als intel·lectuals sorpresos per la sublevació a la zona lleial no els restava altre remei que aparèixer d'acord amb un estat de coses al qual no podien oposar-se ni sostreure's.

D'ací el valor del recent Manifest dels Intel·lectuals, al qual s'han adherit infinitat d'artistes, escriptors i homes de ciència allunyats fa temps d'Espanya, i per tant a cobert d'aquestes represàlies, la possibilitat de les quals no han vacil·lat a donar per certa certs comentaristes estrangers. Valor duplicat, car indica dues fases: la del seu mèrit intrínsec, i la de suposar, per part dels qui des d'altres països manifesten públicament sentir-se part integrant de l'Espanya en lluita contra l'invasor i contra els que voldrien impedir el seu lliure desenvolupament, la valentia d'acceptar els perjudicis que la seva actitud pogués proporcionar-los. Més exacte: els proporcionarà segurament, puix que, salvades comptades excepcions, limitades als professors i homes de ciència que no depenen directament del públic, els artistes i escriptors han d'esperar, com és natural, en països de règim capitalista, els seus majors èxits — en tots els ordres, o sigui, abans que tot en l'econòmic — d'un públic més inclinat al feixisme defensor d'interessos, que al progrés i emancipació dels pobles.

Ara bé: hi ha en aquest Manifest, dues signatures que ens plau molt principalment destacar: les del doctor Manuel Márquez i la seva companya la Dra. Arroyo de Márquez. Ningú no ignora el paper preminent que al Dr. Márquez correspon en la ciència mèdica universal, en la qual compta com un dels primers, sinó el primer, oftalmòleg del món; ningú no ignora, tampoc, que la doctora Arroyo és, en la seva tasca científica, la seva més fidel col·laboradora. I el matrimoni Márquez no ha enviat la seva adhesió des de l'exterior, sinó que ha estampat personalment les signatures al Manifest, en el mateix moment en què, a impulsos de l'il·lustre filòleg Tomás Navarro i Tomas, sorgí la idea de publicar-lo entre els que ens trobàvem congregats en un saló del Ministeri d'Instrucció Pública, per tal d'escoltar la declaració de fe en l'esdevenidor i en els destins immediats d'Espanya, del Cap actual del Govern legítim de la República Espanyola. I en això rau, precisament, el mèrit d'ambdues signatures: perquè el doctor i la doctora Márquez acaben de retornar a Espanya.

Si, fixa-t'hi bé, camarada: no és que estiguessin a Espanya, a l'Espanya lleial, perquè ací els hagués sorprès el 19 de juliol, sinó perquè voluntàriament i d'una manera expressa, volien, volen restar en ella. El mes de desembre havien sortit cap a Egipte per tal de prendre part en els treballs d'un Congrés científic mundial, al qual llur sola presència hauria estat suficient per a imposar, davant els congressistes arribats de tots els països, la veritat sobre la nostra lluita i sobre la nostra actualitat constructiva. Res ni ningú no podia haver-los retret que, a la seva edat, i després del que han aportat a la ciència pàtria i a la ciència en general, es quedessin a qualsevol lloc d'un país pacífic a continuar llur tasca en bé de la Humanitat, a l'emparrà d'unes privacions i d'unes contingències de perill directe, que molt bé tenien dret a excusar. I, malgrat tot, han retornat a Espanya. I ací estan novament, a Barcelona, a l'albir de privacions i de l'aviació facciosa. Del seu domicili de Madrid, creat amb tant d'amor, fruit de llargs anys de treball; de la seva clínica, que era, en la seva especialitat, una de les més perfeccionades i luxoses del món, no en resta res. El doctor Márquez, fill d'humil proletari, es troba avui, al cim de la seva ciència i de la seva fama, tan desposseït com quan començà la carrera. No hi fa res! Ell i la seva companya són aquí. Amb nosaltres i entre nosaltres. Per la seva expressa voluntat. N'hi hauria prou amb les seves signatures en el Manifest dels Intel·lectuals espanyols, perquè aquest tingués, davant la intel·lectualitat mundial, tota la seva significació.

Margarida NELKEN

L'EXPERIENCIA INSUBSTITUIBLE

Cada nova etapa de la vida és una nova experiència de la persona individual. No hi ha llicó més eloqüent com la de la pròpia experiència, perquè tant en exactitud com en lluminositat l'esforç de l'individu no pot tenir una sortida ni una aplicació més lògicament reeixida, si vol orientar-se en el món de les coses existents i dels actes dels homes.

L'home, però, no és una pura receptivitat, ni un aparell registrador d'impressions i de commocions orgàniques... té aquesta facultat, sens dubte; però no és l'única, ni menys encara la superior de què disposa. L'home transforma i crea. Potser, per aquesta raó, no rep mai les coses passivament, sinó que les adapta a la seva personal idiosincràcia amb una mena de facultat selectiva que treballa quasi sempre d'una manera ignorada o, al menys, inconscient.

Per altra part, cada esdeveniment extraordinari té en la complexitat del ordre social la significació d'un fet privilegiat i insòlit. Com tots els fets d'altres categories, pot ésser determinat i classificat segons principis; però hi ha sempre quelcom imponderable en la seva aparició i desenvolupament que incita el sociòleg a construir sobre les noves dades la seva teoria de les Revolucions.

Heus ací, doncs, el veritable fonament del valor social i històric de l'experiència. En cada moviment revolucionari hi ha motius nous que el justifiquen, al costat de les velles aspiracions de l'home, el qual, no ha encertat encara a assolir la satisfacció de totes les seves inquietuds ancestrals. Uns motius i altres es conjunten per tal de revoltar les masses. Però enmig de la convulsió general que tota Revolució comporta i que sovint traspasa els límits de l'equitat col·lectiva, cada moment d'aquesta naturalesa té característiques que l'especificquen. Si allò que se n'ha dit repetició cíclica de la història no és mai una reproducció literal d'esdeveniments passats, amb més raó tenim dret a considerar-la com una nova experimentació, de la qual el sociòleg ha de treure noves conseqüències, que, si més no puguin completar el quadre de tots els períodes revolucionaris.

Les induccions de la Sociologia, sobretot en el seu aspecte de psicologia de les multituds, descansen en l'observació d'aquells períodes, tant com en la contemplació del procés evolutiu de les col·lectivitats humanes. Demés, aquelles induccions tenen un segon reforç, perquè evolució i revolució es condicionen mútuament, al llarg de la vida història dels pobles. Si girem els ulls vers els inicis de la guerra actual i mirem el camí fressat per les noves promocions, trobarem en els organismes polítics, socials i culturals els primers fruits d'aquesta nova experiència que havent d'ésser evolutiva, es podria convertir, per obra i gra-

cia dels nostres adversaris, coneguts o ignorats, en una lluita interior pel predominí ideològic o doctrinari, en uns moments que són essencialment d'unitat i de col·laboració. Per això aquesta experiència, per a tots més que dolorosa, cruenta, està avui encara plena de perills i de vacil·lacions. Rica en idealitat, sobretot per l'esforç de la massa, ha necessitat recolzar-se en contínues aportacions de nuclis i d'estaments que abans restaven per convicció o per conveniència al marge d'actituds i d'actuacions estrictament polítiques.

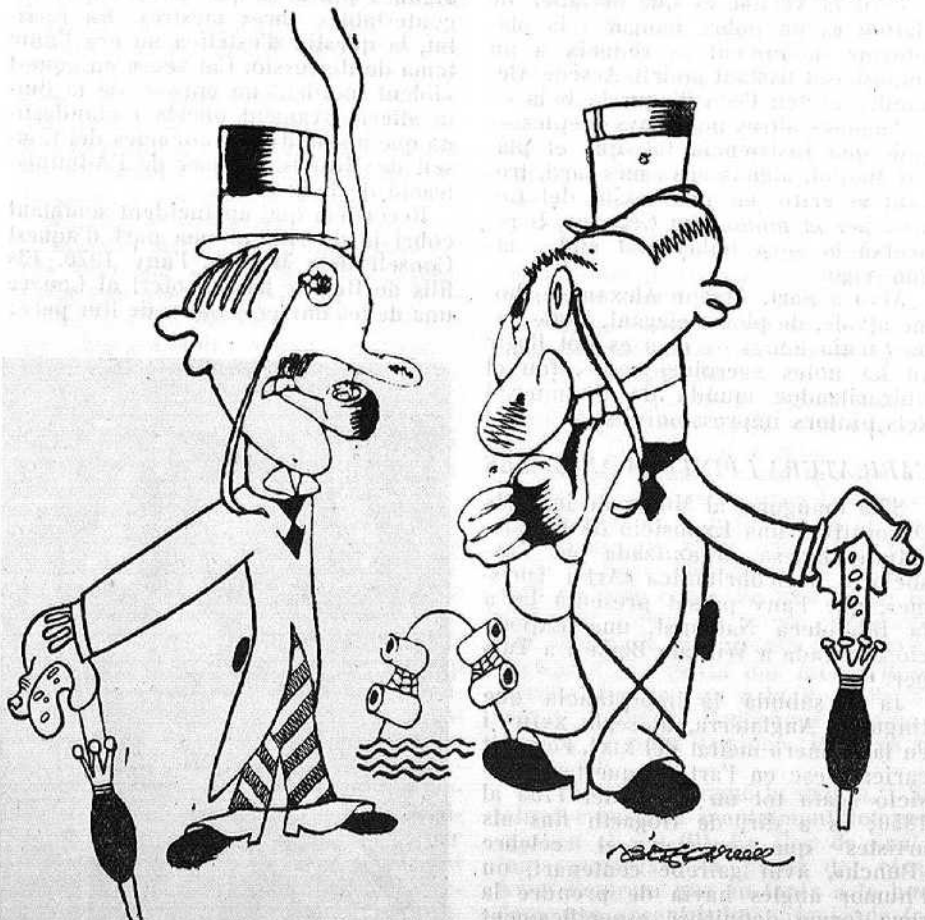
Un primer resultat el trobem en el fracàs de la indiferència política de la neutralitat. Ha estat inútil que l'home, ensuperbit en el clos de la seva personalitat i mirant amb menyspreu el vaivé de la cosa pública, s'hagi volgut desentendre dels problemes de l'Estat i de la societat. La seva intervenció en els fets més insignificants de la vida l'ha classificat, vulguis o no, com amic o com adversari. Ell creia poder mantenir-se en el món pur de les idees, i ha esdevingut militant d'una o d'altra doctrina.

La trajectòria de la Revolució marca, encara, un segon caràcter en la marxa espiritual de la nostra reraguarda. Aquest segon caràcter és la unitat. Posada a prova dels pri-

mers moments, l'ha utilitzada com arma de polèmica i com a base de propaganda internacional el conglomerat feixista que lluita enfront de nosaltres. Bé és veritat que la seva unitat no té altre suport que la destrucció i l'extermi de les essències democràtiques, que són les essències de la civilització; però, nosaltres hem de demostrar davant del món que lluitem per un programa ple de realitats i d'afirmacions, i que posem al servei d'aquest programa la força de valor més combatiu: o sigui, la mancomunitat de totes les organitzacions polítiques i sindicals de Catalunya. Pensem, si no, ¿com han estat assolits els èxits en la nostra reraguarda?: quan la unificació ha estat un fet i no una paraula; quan tothom ha posat en el primer pla de les seves consideracions la consciència d'un deure que traspasa les fronteres de la pàtria i de l'Estat.

Heus ací, doncs, quines són les dues modalitats de la nova experiència de la Revolució i de la guerra: la negació de la diversitat confusional i la negació de l'apolicisme utilitarista, negacions que són sols aparents, perquè enclouen dues afirmacions: la unitat i la solidaritat humanes.

J. SERRA HUNTER

—Diu que ara aniran per Txecoslovàquia.
—No se sap del cert. Halifax diu que cal preguntar a Alemanya quina és la seva intenció.
—Ah!

Meridià

Redactors: Sebastià Gasch, Domènec Guansé, Lluís Montanyà, Joan Oliver, J. Roure-Torrent, M. Serra i Moret, Manuel Valldesperes.

Cap de Redacció: Joan Merll

Redacció i Administració: Passeig de Pi i Margall, 19 bis - Telèfon 12289

Subscripcions i Distribució: P. A. C. O. D. Rambla del Mig, 17 Telèfon 19937 - BARCELONA

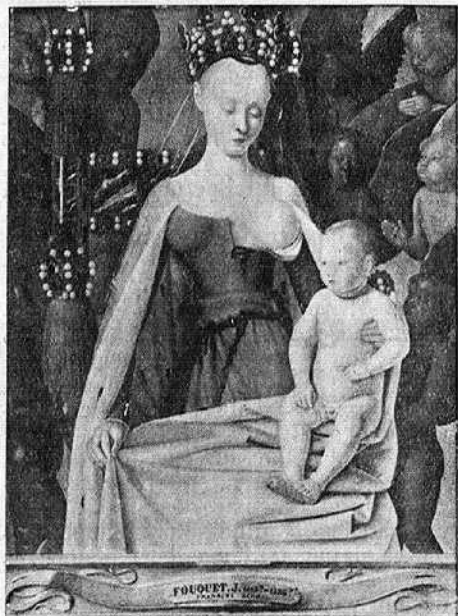
50 cèntims l'exemplar

Subscripció: 6 ptes. trimestre

ARTISTES I OBRERS

Per dues vegades — a Londres l'any 1931, a París el 1937 — l'experiència d'una vista de conjunt de l'art francès ha estat intentada. Els mateixos organitzadors que, amb fe, havien treballat a l'esclatant panorama de Londres, han volgut oferir, una vegada més, la demostració d'una unitat espiritual de més de deu segles.

Fa poc, ha estat clausurada, a París,

JEAN FOUQUET

aquesta segona Exposició de les obres mestres de l'art francès: una meravellosa manifestació del geni del poble francès; un dels més prodigiosos conjunts artístics que han estat mai reunits.

Els visitants d'aquesta importantíssima Exposició han pogut veure una pila d'obres que diversos atzars havien tramés a l'estranger i a col·leccions particulars, així com aquelles que han romàs encara en les províncies per a les quals havien estat primitivament executades. El catàleg d'aquesta Exposició era un veritable resum de l'art francès.

Aquest catàleg era precedit d'una remarkable introducció de Henri Focillon, que és un dels més eminents crítics d'art francesos. El seu prefaci, erudit i nodrit, era un assaig sovint profund de les rels de l'art francès.

Era important, amb motiu d'una Exposició com aquesta, de subratllar la importància primordial de l'obra francès, de l'art francès, en l'elaboració de l'art d'aquell país, i Focillon ho ha fet amb rigor i vigor.

L'il·lustre crític coincideix amb la idea exposada pel malaguanat Elie Faure: «que totes les grans èpoques de producció artística són èpoques obres».

Volem citar alguns passatges de les conclusions d'Henri Focillon:

«...L'art no és una pura especulació sobre les forces i sobre les masses. No és pura enquesta tampoc. És també un joc de superfícies... Un refinament secular dels sentits ens en permetia l'exercici i la mesura. I també aquesta aptitud enginyosa d'un poble de bons obrers i d'artesans amics de llur ofici. L'admirable matèria de la pintura, tal com fou, no diu practica-da, sinó inventada, augmentada, matisada en el curs del *xviii* i del *xix* segles, es preparava en els esmalts de Limoges, en els afaçonadors de vori de París, en els teixidors de Lió i, molt abans, en els il·luminadors».

«Des de l'època carolíngia, aquests darrers combinaven damunt les pàgines dels evangelis — imponents com parets d'església — harmonies imperials d'or, de porpra, i colors esclatants, que la matèria mural no pot ni donar. Així s'elaborava aquesta finor del sentit òptic, que passava de mica en mica de l'esplendor solitària de l'objecte als matisos esparços en la natura, els matins vaporosos de Fouquet...»

«Aquesta aptitud és un tresor heretat; no s'improvisa. És pròpiament el do del temps. L'obra mestra no és un cristall perfecte en el desert de la llum. El seu passat, el seu futur, s'estremeixen entorn d'ella... En els intervals que la separen de les altres obres mestres, no regnen el buit i el silenci. Presències innombrables s'hi agombolen, milers d'existències esperaven i preparaven aquesta transfiguració; no solament els herois, sinó tots aquells que foren atents a la vida de les formes, a la poesia de la matèria, meravelloses mans sense geni i meravellosos genis sense mans: l'artesà inclinat damunt les seves eines, i fins i tot l'home que passa i que esguarda. Així, aquesta energia creadora en la construcció d'un poble, ve de la seva riquesa humana. Així es troben unides per un consentiment superior, en un ordre que viu, les dues forces que fan l'home: qualitat, llibertat.»

O L O T La seva escola i els seus artistes

Mort Joaquim Vayreda, el 1894, es pot dir que la forta empena donada per ell a l'inici i desenvolupament de la que ha estat anomenada Escola Olotina, ha persistit fins als nostres dies, havent estat ella, un dels motius preeminentes que induïren la Generalitat de Catalunya a crear, a Olot, una Escola Superior de Paisatge.

D'entre els deixebles d'En Vayreda, cal distingir-ne preferentment dos: Melcior Domenge i Enric Gaiwey, dels quals, mentre el primer romania a Olot, on professava una de les seccions de la de poc reformada Escola d'Arts i Oficis, i, després d'haver estat premiat en diverses exposicions de Barcelona i Madrid, s'ha fet un nom entre els paisatgistes; el segon no hi feia més que comptats sojorns durant els estius i, després d'haver sofert, en les seves primeres obres, una innegable influència del seu mestre, acabà per assolir una personalitat ben pròpia, la qual li valgué no sols la concessió de diverses medalles, i distincions, sinó el Premi del Cercle Artístic de Barcelona adjudicat a un seu magnífic paisatge de La Garriga.

No seria pas just, però, endinsar-nos en el segle actual, sense remarcar, encara en el passat, l'aparició dels deixebles de l'Avi Berga: Miquel Blay i Germans Josep i Joan Clarà, amb la particularitat, que s'ha fet remarcar en més d'una ocasió, que fossin precisament uns escultors els deixebles del pintor Josep Berga i Boix que primerament es feren un nom.

Però l'estada a París i Roma d'En Miquel Blay i el sojorn dels germans Clarà i Toulouse, primer, i a París més tard, fan que aquestes figures, que tanta glòria han donat després al nostre art, quedin en aquest moment, un xic desplaçades del període que ens proposem comentar en l'evolució de

l'Escola Olotina en el seu aspecte local.

Cal reconèixer que és en els tallers d'imatgeria religiosa, el primer dels quals fou fundat i dirigit pels germans Vayreda i per l'Avi Berga, on cal cercar el planter de tantes promocions d'artistes que, d'ençà de prop d'un segle, ve donant la ciutat d'Olot, i, com una conseqüència d'això, el que sigui molt fàcil d'acusar dintre del desenvolupament de l'Escola Olotina, una ressa de totes i cada una de les tendències que, durant aquests cinquanta anys, s'han manifestat a Catalunya.

Així, el moviment Romàntic i Purista, mena de derivació de les teories importades pels deixebles d'Oberbek i Cornelius: Claudi Lorenzale, Benet Mercadé i Pau Milà i Fontanals, és ben visible en els paisatges i dibuixos dels Celestí Devesa, Lluís Pla i Esteve Tarrades, i en les escultures del citat Devesa, Arseni Bertran i Martí Casadevall, del qual ens ocuparem més endavant, amb major extensió. No obstant, una de les manifestacions que, d'una manera més acusada, palesa aquest lligament d'Olot amb el moviment artístic de Catalunya, fou l'Exposició Regional Olotina, celebrada l'any 1900 en la qual fou donat a conèixer el moviment modernista importat de París pels Casas, Rossinyol i Clarasó, i del que fou un dels principals seguidors Josep Berga i Boada, al qual, dotat d'una concepció fogosa i d'una innegable facilitat, tant per l'escultura com pel dibuix i pintura, sols va manca-li un cert equilibri que arrodonís aquestes facultats per a situar-se en el primer rengle dintre d'aquell moviment. Tot amb tot, els seus retrats al carbó, dintre la manera d'En Casas són encara notables avui.

Una prova de l'interès que va des-

vetllar aquesta Exposició Regional Olotina de l'any 1900, n'és la ressenya que, a propòsit d'ella, va publicar Miquel Utrillo a la revista «Pel & Ploma», en el seu número de setembre del mateix any. En ella, després de fer un seguit de consideracions sobre els artistes olotins i les belleses de la seva comarca, fa una descripció de la sala on fou instal·lada, i dona els noms dels nombrosos artistes forans que hi concorregueren; entre ells: els germans Joan i Josep Llimona, l'escultor Montserrat i, els pintors: Brull, Graner, Mestres, Baixeres, Urgell, Masriera, Pinós, Gili Roig, etc.

Fou en aquesta ocasió, i Utrillo s'hi refereix al final d'aquesta ressenya, que, d'acord amb les indicacions suggerides pel col·leccionista senyor Puget, de Manlleu, fou descoberta i donada a conèixer l'existència del «Grec d'Olot» que avui és considerat com una de les seves joies més preuades.

Per altra part, l'increment que la indústria de l'imatgeria religiosa anava prenent, feia que augmentés també el nombre d'artistes que d'aquestes manufactures sortien i que, ben aviat, obligués alguns d'ells a cercar en altres contrades una manera d'ampliar llurs aspiracions. Així, mentre Marian Batlle aconseguia una plaça de professor de dibuix en una de les Escoles d'Arts i Oficis de l'Estat, Josep Berga i Boada prenia, amb l'arquitecte Bordàs, la direcció de l'Escola de Belles Arts de Sant Feliu de Guixols.

Entrats amb això dins la segona dècada del segle actual, el traspàs de l'Avi Berga, ocorregut a la tardor de l'any 1914, donava lloc a l'inici d'una nova etapa dins l'evolució d'aquesta Escola, de la qual ens ocuparem en l'article immediat.

Ramon de P. VAYREDA

L'ART A L'ESTRANGER

EXPOSICIONS DE PARIS

ARSENE ALEXANDRE I MAILLOL

La mort d'Arsène Alexandre, vell crític del diari parisenc *Le Figaro*, recorda una discussió que tingué amb l'escultor Aristide Maillol.

El comte Harry Kessler, col·leccionista alemany d'obres d'art, era molt amic de Maillol i, després del 1914, Léon Daudet, l'energumènic codirector de *L'Action Française*, s'afanyava a denunciar la plataforma de ciment construïda per Kessler en el taller de

glesa, que va de Hogarth (1697-1764) als temps contemporanis. Ocupa les sales de La Caze i Enric II i tres sales noves. Reuneix unes 160 pintures, totes de primer ordre, deixades per les col·leccions reials i per les col·leccions públiques i particulars, sense parlar de nombrosos dibuixos, aquarel·les i miniatures.

Col·locada sota l'alt patrocini del rei d'Anglaterra, l'Exposició ha estat inaugurada pel President de la República francesa i l'Ambaixador britànic. Sir Kenneth Clark, director de la National Gallery, és el gran animador d'aquesta manifestació artística sense precedents.

ROTHSCHILD CONTRA PICASSO

Darrerament, a París, el senyor Dézarrois comprava a l'Hotel Drouot, per al Museu del Jeu de Paume, una *Natura Morta* de Picasso (56.500 francs). El Consell dels Museus Nacionals havia de ratificar aquesta compra i decidir la col·locació del quadre. Es amb aquest objecte que es va reunir. Mai aquest gran Consell d'homes distingits no havia vist un tumult semblant. Maurice de Rothschild fou d'una violència extremada i demanà que la tela de Picasso fos relegada al W. C. Es temeren cops de puny i, en fi de comptes, els crèdits foren refusats per nou vots contra cinc.

Per què tant de rigor? El Museu del Jeu de Paume posseeix, tanmateix, algunes pintures que no són pas incontestables obres mestres. En realitat, la qüestió d'estètica no era l'única tema de discussió. Cal veure en aquest violent incident un episodi de la lluita alternativament oberta i clandestina que oposa dues tendències del Consell de Museus i potser de l'Administració de Belles Arts.

Recordem que un incident semblant cobrí ja de ridícul una part d'aquest Consell dels Museus, l'any 1920. Els fills de Renoir havien ofert al Louvre una de les darreres obres de llur pare:

PICASSO. LA DONA DEL VENTALL

els dos grans nus pintats el 1918. Fou gràcies a una feble majoria, i després d'una discussió molt violenta, que l'obra mestra, avui al Louvre, fou acceptada.

MAURICE UTRILLO

Hom ha pretès, l'any passat, a Anglaterra, que Maurice Utrillo era mort. Error. Una Exposició de les seves obres està oberta a la «Galerie Pétrides»; i un diari ha publicat una fotografia d'Utrillo en companyia del seu «impresario». Aquest mot no exis-

MAURICE UTRILLO. PINTURA

tia encara en el vocabulari artístic dels anys 1909-1910, quan aquest geni salvatge i confidencial fou descobert per Francis Jourdain.

Els treballs actuals d'Utrillo són d'una qualitat a la qual el públic està acostumat fa més de quinze anys. Són, de vegades, d'un pintoresc sense interès plàstic, i d'altres, reveladors de dons que resistiren en part, més mal que bé, els turments d'una dura joventut i els temibles cops d'encensar del qual és víctima avui aquest home encisador.

MAURICE VLAMINCK

Uns cels negres i baixos, gebrats de blanc i amenaçant els homes d'una llum crepuscular que buida dels seus detalls una terra sense dolçor, feta de l'aixafament de la pasta... uns arbres torcats, unes façanes humides treballades amb fúria... Tot això, les consuetudinàries violències d'expressió i obsessió dels cataclismes, ens ofereixen les teles de Vlaminc, exposades a la «Galerie de l'Elysée». Com sempre. Perquè aquest pintor no acceptarà mai, davant la natura, el microscopi de Jules Renard.

Però sembla que algunes obres recents contenen el presagi d'equivalents plàstics nous, els signes d'apauçament i de curiositats de colors desconeguts des de gairebé trenta anys.

El que certs quadres perden en vehemència, ho guanyen en força emotiva. I el misteri dels efectes tràgics, tan cars a Vlaminc, podria ben bé, en el futur, emanar, sobretot, d'una natura més amorosament escrutada i transposada en una versemblança menys monstruosa o menys abstracta. Perquè, Vlaminc no ha arribat ja a l'edat en què els pintors de temperament excepcional es desenvolupen amb una autoritat creixent?

Carnet de les Arts

El famós Saló dels Independents parisencs és, aquest any, dels més variats, amb els seus 1.600 expositors i les seves 3.215 pintures i escultures. Els pintors avui celebres, que deuen a aquest saló, garantia de tota llibertat artística, llurs primers èxits i llur notorietat, ofereixen aquest any, en quantitat, unes mostres de llur talent a llurs joves confreres francesos i a cinquanta pintors de la Societat dels Artistes Independents, d'Amsterdam, especialment invitats. Una retrospectiva és dedicada al bell artista que fou Lebasque, mort fa vuit mesos.

Recordem que aquest Quaranta-novè Saló coincideix amb el vuitantè aniversari del seu president i degà, Maximilien Luce.

Hi es per a subratllar el parentiu del postcubisme i del sobrerrealisme amb teles antigues, que el museu de Nova York ha organitzat, amb el títol de «Pintures fantàstiques antigues», una Exposició d'obres, entre les quals hi ha unes estranyes composicions d'Hogarth, de Nicolás de Larressin (segle *xvi* francès), de Bernard Gaillol, que, amb el títol de «Lluita sense quarter», presenta unes còpies furioses entorn d'una taula rodona, clavant cops de bec a innombrables estiores. Arcimboldo (*xvi*, italià, es lliura a les fantasies pictòriques més inversemblants. Construeix personatges sencers únicament amb fruites, flors o peïscos. Li atribueixen un paisatge horitzontal, ple d'escenes diverses i d'una gran complicació, que, considerat verticalment, representa un veritable rostre de perfil... En fi, les analogies entre aquests fantàstics d'ahir i els sobrerrealistes d'avui no poden ésser més evidents.

En Le Point, la bella revista d'art alsaciana de Colmar, Emile Bernard explica la influència evident que tingué l'any 1888 sobre Gauguin: «Jo buscava l'art en l'art. Gauguin l'ha buscat en ell mateix. Admiro el seu egoisme, però no crec en el seu fervor. Subsisteix que en el 1888 jo li vaig aportar un exemple de simplificació i de síntesi que el projectà fora de l'impressionisme i que li serví fins a la mort...»

Una llarga carta autògrafa de Gauguin a Emile Bernard (Le Pouldu, 1890) acompanya aquest article. Es refereix a la seva vida al camp, a Van Gogh — encara a l'hospital — i als projectes del pintor: «... espero que aquest hibern veureu en mi un Gauguin gairebé nou. Dic gairebé, perquè no tinc la pretensió d'inventar res de nou. El que presento és un reconet de mi mateix, encara desconegut.»

El darrer número de la revista francesa *Gazette des Beaux-Arts* conté un important article — 16 il·lustracions — d'Edouard Michel, sobre «Brueghel i la crítica moderna». El final dels segles *xvi*, *xviii* i *xviii* i una part del *xix* no han vist en Brueghel més que una mena de caricaturista. No és fins l'any 1882, amb J. Rousseau; després el 1907, amb Van Bastelaer i Hulín de Loo, que el mestre flamenc fou situat al seu veritable lloc, el primer, entre els pintors del segle *xvi*. Però el veritable rostre, la importància, la influència de Pierre Brueghel, gran pintor, humanista enamorat de la naturalesa, no foren revelats fins després del 1923 per diversos historiadors. Edouard Michel fou un dels més sensibles i dels més perspicaços a demostrar que Brueghel fou realment un innovador, un inventor d'una importància excepcional.

Jacques Lassaigne, un dels més joves crítics d'art francesos, respon en la Revue hebdomadaire, amb enginy i mesura, a l'article de René Guillouin, aparegut en la mateixa revista sobre «La farsa de l'art vivent». Lassaigne cita l'exemple de l'acadèmic Albert Besnard, que ja tan trist paper al Louvre al costat del duaner Rousseau, i suplica René Guillouin de parlar d'aquestes coses més seriosament.

Està oberta al Kunstring de Rotterdam una important Exposició de Mestres francesos d'avui, organitzada pel crític d'art Nesto Jacometti. La pintura és representada per Camoin, Friesz, Gromaire, Marquet, Utrillo i Vlaminc. L'escultura per Despiau, Kogan, Manolo, Osouf, etc. La mateixa Exposició s'obrirà després a Groninga. Al mateix temps, una Exposició d'obres recents de Marquet s'obrirà a Amsterdam.

Alguns historiadors d'art han estat recentment intrigats per la presència, en col·leccions privades, de pintures impressionistes franceses conegudes com a pertanyents a l'Estat alemany d'ençà de la dictadura artística de Von Tschudi.

El diari *Ce Soir*, de París, afirma que aquests quadres degenerats són realment els del Kaiser-Friedrich Museum de Berlín. L'any 1937, teles de Monet, Pissarro i Sisley, comprades al Reich per una galeria franco-anglesa, foren venudes a Londres amb la inscripció: Kaiser-Friedrich Museum.

De París anuncien la mort, a l'edat de 80 anys, del gravador Emile Bulaud, membre de l'Acadèmia de Belles Arts, on havia entrat l'any 1925 i de la qual fou el president. Bulaud havia obtingut el Gran Premi de Roma l'any 1880. Gravador de reproduccions, treballà, sobretot, sobre els mestres italians, començant per Botticelli. D'ell són també nombrosos dibuixos i pastells. Membre del Comitè dels Artistes Francesos, presidia recentment encara la classe del gravat de l'Exposició de l'any 1937.